

13. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. – К.: Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України, 2008. – 48 с.

14. Про Доктрину інформаційної безпеки України: Указ Президента України №514/200 від 08.07.2009 р.

15. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О.І.Амоша та ін. – К.: Державний фонд фундаментальних досліджень. – С.340-354.

16. Орлова Н.Ю. Развитие промышленных комплексов с учетом экономической безопасности: Автореф. дисс. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность). – Ижевск, 2007. – 27 с.

Отримано 27.08.2009

УДК 005.915 : 005.934

Н.І.ЛОГІНОВА

Харківський національний економічний університет

ВАРТІСТЬ ТА ЦІННІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Визначається сутність поняття «вартість безпеки», розроблено її модель визначення, а також на основі проаналізованих типів цінностей в економіці наведено визначення поняття «цінність економічної безпеки».

Определяется сущность понятия «стоимость безопасности», разработана ее модель определения, а также на основе проанализированных типов ценностей в экономике приведено определение понятия «ценность экономической безопасности».

The Essence of the concept «Cost of safety» is determined, the model of its determination is developed, and the definition of the notion «The value of economic safety» is given on the basis of analysed types of values in economics..

Ключові слова: економічна безпека, очікувана ціна, економічна цінність, вартість безпеки, цінність економічної безпеки.

В сучасному світі економічних відносин конкуренція між підприємствами зростає з великою інтенсивністю. Сьогодні стає зрозуміло, що в цьому процесі необхідно мати сильну систему економічної безпеки підприємства. Без неї нині не обходиться жодний суб'єкт господарювання. Але мало хто може визначити цінність та вартість безпеки. Саме від того, як менеджери підприємства розуміють ці поняття, залежить результат його діяльності.

Вартість та цінність безпеки для підприємства необхідно усвідомлювати ще на етапі ознайомлення (вибору) з системою економічної безпеки. Як і на будь-якому ринку продавець повинен інформувати клієнта про вартість виробу, а також бути спроможним продемонструвати його цінність. Як тільки клієнт знає ці два елементи, можна зробити висновок: виправдовує цінність вартість чи ні.

Мета даної роботи – визначити сутність понять «вартість» і

«цінність економічної безпеки» для підприємства через сталі економічні терміни.

Більшість вчених, вивчаючи економічну безпеку підприємства, звертають свою увагу на її тлумачення, історію, виявлення загроз тощо. Сама її сутність, яка проявляється у вартості та цінності, залишається нерозкритою. Великий внесок у розробку цього питання зробив зарубіжний вчений Р.Прічард. У своїх роботах він визначив, чому безпека заслуговує розміщення в організації як цінності, а також досліджував способи визначення витрат безпеки [3, 4].

Поняття «цінність» та «вартість» зовсім ненові в економічній теорії. Але що стосується їх застосування до економічної безпеки, то тут ситуація зовсім інша.

Вартість являє собою кількісне співвідношення при еквівалентному обміні. Різні економічні школи природу вартості пояснювали по-різному: витратами робочого часу, балансом попиту та пропозиції, витратами виробництва, граничною корисністю. Вартість – це сума коштів на придбання товару (скільки коштує безпека?), витрати на придбання (підприємству це коштувало N грошових одиниць). Опіраючись на ці визначення, можна сказати, що вартість безпеки – це кількість засобів, які були затрачені для того, щоб попередити та знешкодити загрози, спрямовані на підприємство. Цю суму слід порівняти з сумою вигоди або заощаджень, що були отримані від такої діяльності. Необхідно розуміти, що два підприємства не можуть мати однакові витрати, навіть якщо вони вибирають, вимірюють та рахують однакові їх компоненти.

Першим кроком у встановленні вартості безпеки є визначення підприємством мети, тобто чого воно хоче досягти, досліджуючи витрати безпеки. Наступним етапом є накопичення інформації про витрати безпеки. Ці заходи формують модель визначення вартості безпеки (рис.1).

Рис.1 – Модель визначення вартості безпеки

Вартість безпеки містить дві категорії витрат:

- витрати безпеки – це витрати, пов’язані з підтримкою та удосконаленням економічної безпеки підприємства;
- витрати небезпеки – це витрати, які є результатом недостатньої безпеки. Прикладом таких витрат є витрати, пов’язані з нещасними випадками на виробництві, штрафами, зниженням продуктивності праці, простоями тощо [3].

Такий поділ витрат показує, як інвестиції в безпеку можуть фактично зменшити вартість небезпеки. Однак межа між таким групуванням витрат дуже розмита. Це пов’язано з метою, яку підприємство ставить на початку впровадження системи економічної безпеки. Часто до першої категорії відносять витрати, пов’язані з навчанням персоналу, придбанням захисного обладнання і програм, функціонуванням служби безпеки, страхуванням тощо. Чим більший ступінь точності інформації та швидкість оповіщення про витрати безпеки, тим більш ефективно функціонує модель вартості.

У будь-якому випадку вартість безпеки буде спиратися на наступні пункти:

- 1) покриття витрат на проведення відповідних заходів;
- 2) реалізація запланованої кількості заходів у намічені строки;
- 3) оптимізація прибутку, необхідного для подальшого розвитку підприємства та удосконалення його діяльності, з урахуванням попередніх двох пунктів.

Ринок послуг безпеки функціонує подібно будь-якому іншому ринку. Коли потенційний покупець приходить на ринок, він приносить з собою «очікувану ціну», яку вважає справедливою оплатою за власності та якість потрібних йому послуг. Ця ціна може дуже відрізнятися від реальної, але вона має великий вплив на прийняття рішення про придбання тієї чи іншої послуги. «Очікувана ціна» формується у покупця на основі наступної інформації про:

- ціну, яку було сплачено минулого разу;
- ціну, яка найчастіше зустрічається на аналогічну послугу за даними засобів масової інформації або реклами;
- граничну ціну, яку покупець може заплатити, виходячи з внутрішньоекономічних розрахунків;
- очікувану ціну на дану послугу в майбутньому, можливість отримання знижок при довгостроковому співробітництві.

На практиці використовуються три основні підходи до ціноутворення:

- 1) витратний метод – враховуються фактичні витрати підприємства для надання послуги та бажаний прибуток;

2) на основі ринкових цін – враховуються ціни конкурентів на аналогічні послуги;

3) ціннісний метод – враховується унікальність послуги та її особливі властивості [5].

Якщо перші два методи не викликають труднощів, то при використанні останнього – виникає питання: яка цінність економічної безпеки?

В широкому розумінні цінність – це значимість (користь, корисність) деякої множини об'єктів для множини живих істот [5]. Поняття «цінність» в економіці часто вживається як синонім до поняття «ціна», «вартість», яка представляє собою кількісну характеристику матеріальних цінностей предмета.

Розуміння поняття економічної цінності як економічного блага, яке виступає у потрібній визначеності граничної корисності, вартості і ціни, є найбільш доцільним. Тобто модифікованими формами економічної цінності є інститути вартості, граничної корисності та ціни. Економічна цінність як благо являється результатом ціннісного вибору в системі «природа – людина – суспільство», що здійснюється в процесі взаємодії цінності, норм і оцінок і, що відображає взаємозв'язок вибору цілей та засобів реалізації господарської діяльності в умовах економічних альтернатив. У процесі реалізації угод і відношень обміну (економічного вибору) між суб'єктами господарювання цінність як економічне благо набуває форми інституту ціни, який відображає взаємний перехід відносин вартості та граничної корисності. У такій формі інститут ціни виступає як генетична одиниця господарської системи, яка здібна ефективно синтезувати, зберігати і транслювати соціально-економічну інформацію, забезпечуючи підпорядкованість механізму сукупного суспільного виробництва законам економічної ефективності та соціальної справедливості [1].

Т.І.Артемова визначає економічну цінність у вузькому розумінні як інститут ціни, який відображає єдність відносин граничної корисності і вартості в умовах економічного вибору (x економічного блага $A = y$ економічного блага B). Економічна цінність у широкому розумінні представляє собою генотип соціально-економічної системи – ціннісний механізм, що забезпечує її рівноважного функціонування та стійкого розвитку за допомогою відтворювання і реалізації єдиного «запису» економічної інформації, накопиченої у процесі розвитку буття суспільного господарства у часі [1].

Виділяють наступні типи цінностей:

1) *споживча* – порівняльна важливість потреби, який предмет служить, та ступінь, в якій він задовольняє потреби. Тут виникає парадокс

цінності (парадокс Сміта): чому, не дивлячись на те, що вода для людини більш корисна, ніж алмази, ціна алмазів на багато вища за ціну води? Цей парадокс пояснюється першим законом Госсена (закон спадаючої граничної корисності). К.Менгер прийшов висновку, що цінність залежить від суб'єктивної оцінки людей, які найбільш високо цінять відносно рідкі товари і послуги [5].

В піраміді А.Маслоу потреба в безпеці поряд із фізіологічними потребами стоїть на перших сходинках, які є фундаментальними та характеризують першочергові потреби. М.В.Куркін запропонував ввести розширений варіант потреби в безпеці (рис.2).

Рис.2 – Розширений варіант потреби в безпеці [2]

Це можна застосувати як для окремого індивіда, так і для окремого підприємства. Відомо, що потреба в економічній безпеці відноситься до базових. Даний факт прямо впливає на формування цінності та вартості безпеки;

2) *мінова* – відношення цінностей одного предмету до цінності іншого при їх обміні [5];

3) *ринкова* – це сума, за яку можна у визначений момент придбати предмет на ринку [5]. Це дещо інше, ніж вартість. Тобто вартість безпеки можна трактувати як суму коштів, за яку можна придбати безпеку на відповідному ринку послуг у певний момент часу. В цьому випадку цінність і вартість безпеки співпадають.

Цінність економічної безпеки – це сукупність фінансових та інших вигід, які несуть у собі гідність, користь і важливість та отримані в результаті ефективної системи безпеки. До інших вигід можна віднести репутацію підприємства, позитивну рекламу тощо. Якщо говорити про цінність послуг з організації безпеки, то вона являє собою можливість задоволення не тільки традиційних потреб покупця, а ще й ексклюзивних.

Таким чином, економічна безпека є першочерговою потребою будь-якого підприємства. Для ефективної і сильної системи економічної безпеки необхідно усвідомлювати її вартість та цінність для суб'єкта господарювання.

Напрямами подальшого дослідження на основі викладених у статті висновків і рекомендацій є вивчення основних джерел виникнення загроз і ризиків для економічної безпеки підприємства.

- 1.Артемова Т.И. Стоимость и цена: логически – исторический процесс формообразования. – К.: Основа, 2006. – 448 с.
- 2.Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия. – Днепропетровск: АРТ-ПРЕСС, 2004. – 452 с.
- 3.Ron Prichard. The cost of safety // www.irmi.com. – October 2002.
- 4.Ron Prichard. The value of safety // www.irmi.com. – November 2002.
- 5.ru.wikipedia.org.

Отримано 26.08.2009

УДК 62-533.4

В.Э.АБРАКИТОВ, канд. техн. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ БОРЬБЫ С ШУМОМ

Приведены авторские разработки вычисления экономического ущерба от шума в городских условиях, а также экономической эффективности шумозащитных мероприятий. Созданная автором математическая модель послужила основой компьютерной программы, вычисляющей вред от шума и пользу мероприятий по борьбе с ним в денежном исчислении.

Наведено авторські розробки обчислення економічного збитку від шуму в міських умовах, а також економічної ефективності шумозахисних заходів. Створена автором математична модель послужила основою комп'ютерної програми, що обчислює шкоду від шуму й користь заходів щодо боротьби з ним у грошовому вирахуванні.

The author's developments of the calculation of the economic damage are Brought from noise in town condition, as well as cost-performance noise defensive action. The Created author mathematical model has served the base of the computer program, computing harm from noise and profit action on fight with him in money calculus.

Ключевые слова: акустика, борьба с шумом, экономический ущерб.

Жители больших городов ежедневно подвергаются воздействию шума: иногда незаметного, но постоянного, проникающего в дом с улицы, окружающего нас в быту, в транспорте, на работе. «Шумовой мусор» может вызвать и так называемую шумовую болезнь, основными симптомами которой являются головная боль, раздражительность, нервное напряжение и, как следствие, бессонница. Учеными установлено, что более половины невротических состояний человека являются прямым следствием длительного шумового воздействия. Ухудшается слуховая чувствительность – вплоть до тугоухости и глухоты.

Негативные последствия воздействия шума, очевидно, должны иметь своё отражение в денежном выражении. Это подробно излагают авторы многих работ, таких, например, как [1, 2] и др.

Однако авторы работ по исчислению стоимости вреда шума и мероприятий для борьбы с ним не учитывают некоторые моменты.

Экономические аспекты проблемы борьбы с шумом в математическом виде представляют собой неравенство, в одной части которого